

פרוטוקול מס' 22/ב

מישיבת ועדת הכנסת כיום שלישי,
ט' באדר תשי"ג (24.2.53) בשעה
9.00

חברי הוועדה:

נ ר כ ח ד:

- ד. בר-רב-האי - היו"ר
- ב. אזניה
- י. אורי
- י. בר-יהודה
- ש. גבא
- י. הררי
- ש. גרידי
- ק. כהנא
- ש. לורנץ
- א. רזיאל-באור
- מ. נורוק
- א. סטופ
- ח. רובין

סוזמנים:

- א. ברמן
- מ. רוזטי - מזכיר הכנסת
- ק. ארן - סגן מזכיר הכנסת.

סיף אל-דין אלזועבי

ח ט ר ד:

- מ. וילנר
 - ה. בדגד
 - א. עלפון
 - ד. צברי
 - ח. רימלט
 - י. רפאל
 - י. שפירא
 - י. ניצבי
- סאלח חסן ח' ניפס

טו"ר-היום:א. הגדלת סמכויותיו של יו"ר הכנסת בשמירה על
הסדר בכנסת.

ב. עיוניו של חבר הכנסת א. ברמן, על החלטת היו"ר
והסגנים שלא להעמיד בסדר-יומה של מליאת הכנסת
את ההצעה לסדר-היום: "הצטרפות הכנסת לועת הקהל
הדמוקרטית בעולם ובישראל בתביעה לחנינת הזוג
רוזנברג".

ג. ישיבת ועדת הכנסת ביום ג', ט"ז אדר תשי"ג (3.3.53).

היו"ר ד. בר-רב-האי:

בסדר-היום שלנו עומדים הסעיפים הבאים:

א. הצעת חבר הכנסת וילנר, להעמיד בסדר-יום של הוועדה, את הסעיף: "בלשים בבנין הכנסת, והפרעה לעבודת חברי הכנסת".

מכיון, שהוא אינו כאן היום - נדחה את הדיון בשאלה, אם להעמיד את הצעתו בסדר-היום, או אם לדחותה, לישיבה הבאה, כדי לאפשר לו לנמק אותה.

ב. אישור השם "הסיעה הבלתי-תלויה לאחדות העבודה" לחברי הכנסת ח. למדן וד. ליבשיץ.

נתבקשתי לדחות את הדיון בשאלה זו לישיבה הבאה.

ג. בחירת סגן יו"ר הכנסת. גם את הדיון בסעיף זה, חושבני, שנדחה בינתיים.

ד. עלינו לקבוע את סמך ישיבת הוועדה ביום שלישי הבא. אני מציע לקיים את הישיבה בשעה 10 לפה"צ ולא בשעה 8.30 כרגיל.

ה ו ח ל ט

א. לדחות את הדיון בהצעת חבר הכנסת ט. וילנר לישיבה הבאה.

ב. ללחוח את הדיון באישור שם "הסיעה הבלתי-תלויה לאחדות העבודה" - לישיבה הבאה.

ג. לדחות את הדיון בסעיף "בחירת סגן יו"ר הכנסת".

ד. ישיבת ועדת הכנסת ביום ג', ט"ז אדר תשי"ג (3.3.53), תקוים בשעה 10.00

הגדלת סמכויותיו של יו"ר הכנסת בשמירה על הסדר בכנסת:

ב. אונזיה:

ברצוני להציע דיון על הסדרים בדיונים במליאה. אנו עדים, בחדשים האחרונים, להפרעות בכל דיון שיש בו איזו שהיא מתיחות. הפרעות אלו מראות תמיד את אזלת-היד של יו"ר הכנסת במסגרת של התקנון הקיים. הוא קורא לסדר, אך כנראה שאין ערך רב לקריאה זו, משום שהמפריע יואדע, שאחרי הקריאות לסדר, הוא לא יפגע אלא על-ידי פרוצדורה אשר מעבר לישיבה. וכל דבר שיכול לפגוע בו בתחומי הישיבה אינו יכול למנוע אותו - וההפרעות נמשכות כאופן בלתי-פוסק.

הייתי רוצה שנדון על סמכויות היו"ר בהנהלת הישיבות. ואני מציע להעמיד את זה לסדר-היום.

3/. היו"ר ...

היו"ר ד. בר-רב-האי:

אני מנסח את הצעתך כך: "הגברת סמכויות היו"ר לשמירה על הסדר בכנסת".

ט. צורוס:

אני תומך בהצעת חבר הכנסת אזניה. הגיעה השעה לעמוד על כבוד הכנסת. לדאבוננו ישנם חברים המעוניינים להשפיל את כבודה, ומשום-כך דרושה רביזיה דחופה של התקנון.

א. רוזאל-באור:

נכון שיש הפרעות מרובות, ונכון שלעתים קרובות היו"ר סתתכמים עם הנואמים וגורמים בעצמם לתקלות מרובות. אני חושבת שצריך לדון על מה שצריך היו"ר לעשות. קודם כל, הוא אינו צריך לדרוש דברים שאין בסמכותו לדרוש ואין באפשרותו לבצע אותם. בניח שהיו"ר שמע שחבר כנסת אמר משהו, והוא מבקש ממנו לקחת את דבריו בחזרה. אחר-כך מתברר שהוא אינו יכול לדרוש זאת ממנו, תוך הישיבה, אלא רק שיקח את דבריו חזרה אחר-כך. ואפשר להרבות בדרוגמאות כאלה. לעתים קרובות, נותן היושב-ראש לנואם לדבר, בשעה שהוא היה יכול להפסיק אותו, ועל-ידי כך, היה הכל נמנע. קיימת בעיה של התנהגותם של יושבי-ראש, שלא אחת יצרה סתימות.

חוץ מזה יש בעיה, שהיושב-ראש מביע השקפות, והוא אומר את זה בשם הכנסת. אין לו סמכות להביע את זה בשם הכנסת. דבר זה קרה פעמיים עם היו"ר הכנסת: פעם, כאשר יו"ר הכנסת י. שפרינצק, חבר שהוא צריך לגרוך את הממשלה בשם הכנסת. ופעם שניה, כאשר הוא חשב שהוא צריך להצטרף להודעת ראש הממשלה, והוא אמר את הדברים בשם הכנסת. יכול להיות שאפשר להסכים לכל מלה ומלה, שהוא אמר, אבל בשם הכנסת אפשר לוטר רק דברים שהכנסת החליטה עליהם, וכאשר הוא חורג מסמכויותיו - אין פלא שיש תגובה על-כך. אם באים לדון על הדברים הללו, צריך לקחת בחשבון גם את הצד הזה.

יחד עם זה, צריך מאוד להזהר שהדברים לא ייפכו למה שאפשר לפרש כשלילת חופש-הדיבור של חברי הכנסת, מפני שקל מאד לעבור את הגבול הדק בין מניעת הפרעות ובין סתימת-פה. אני חושבת שמוטב להגביל את שיקול הדעת של היושב-ראש, כאשר להגביל את האפשרות של חברי הכנסת להביע את השקפותיהם.

היו"ר ד. בר-רב-האי:

ההצעה המקורית היתה, לדון מחד בסמכויות היושב-ראש במניעת הפרעות. אשר לסמכויות היושב-ראש לדבר בשם הכנסת - הרי הוא עצמו מסר שאלה זו להכרעתה של ועדת הפירושים. אותנו מעניין בודע, כיצד לשפור על הסדר בכנסת, וכיצד להגביר את סמכויות היושב-ראש לשמירה על הסדר בזמן הדיון.

י. אורי:

היושב-ראש אינו אלא בשר ודם, והוא עלול לשגות לפעמים, ויש אולי לדון בשאלה סמכויותיו. אך אינני מדבר עתה על היושב-ראש או על חברי הכנסת. אני מדבר על כבודה של הכנסת, וכבודה אינו רק בבית פנימה. אנו חיים בתקופה של טכניקה מפותחת, והודות לזה מביע קולה של הכנסת לבתי-הם של כלל ישראל. ורגיזם הם השואלים: כיצד יכולים לסבול דברים אלה, אשר הועברו אף על גלי האתר? האם זהו כבודה של הכנסת? האם ייתכן שהיושב-ראש יקרא חבר כנסת לסדר פעם, פעמיים ושלוש - והוא ממשיך בדבריו ואינו מציית ליושב-ראש? האם לזאת ייקרא שמירה על כבוד הכנסת? ישנה ועדת פירושים, ואפשר לערער על החלטת היושב-ראש, אך כאשר הוא קורא את חבר הכנסת לסדר - עליו לציית מייד.

אני תומך בהצעה לקיים דיון בשאלה זו.

ש. בבה:

חברת הכנסת רזיאל-נאור כרכה שני דברים, שאמנם יש בהם קשר. אהיה האחרון שאטען, כי יושב-הראש נוהגים תמיד לפי הפרוצדורה הנכונה. אך יש להבדיל בין שני דברים אלה. ניהול ישיבה מצריך נסיון רב וידיעת כללי הפרוצדורה. אך דבר אחר הוא לגמרי, שיש לשמור על הכנסת שלא תיהפך לשוק. איננו יורשים יותר מזאת מחברי הכנסת. איננו דורשים יותר מאשר, שלא יצקו ליו"ר הכנסת "רו". נכון, שחברי הכנסת יכולים להתגונן מפני היושב-ראש, אך לא בדרך זו. כיצד מעיז חבר הכנסת טובי לקום ולומר לנו, ליהודים, שאין אנו פאטריוטים? האם היה מעיז לעשות כך במצרים? אילו היה לו קצת כבוד ודרך-ארץ לכנסת, בפני הבית, לא היה נוהג כך.

אין אנו רוצים לקבוע איש מחברי הכנסת. אך מותר ל-115 חברי כנסת להתגונן בפני 5 חברי כנסת, ולשמור על-כך שהם ינהגו בסדר. קריאות ביניים, אין בהן דע. אך לא ייתכן שנמשיך בדרך זו של הפרעה מתמדת, שיטתית ומאורגנת.

לכן, בלי כל קשר עם השאלה שעוררה חברת הכנסת רזיאל-נאור, אני מציע לדון בשאלת סמכויותיו של היושב-ראש למניעת הפרעות בדיוני הכנסת.

ש. לורנץ:

אינני חושב שנוכל לתקן את המצב על-ידי תוספת סמכויות ליושב-ראש. הדרך היחידה היא, להוציא את חבר הכנסת. דבר זה ייעשה על-ידי קצין הכנסת. אך אינני חושב שמעשה כזה יוסיף כבוד רב לכנסת. אלא - להיפך. בכלל, הרי יש בידי היושב-ראש האמצעי להפסיק את הישיבה (היו"ר: יהיה בזה משום מתן פרט למפריע). דבר זה אמנם לא קרה לעתים קרובות - אך אפשר להשתמש באמצעי זה.

אינני תומך בתוספת סנקציות. תמיד אפשר לערער על התנהגותם של חברי הכנסת, בוועדת תנסת, ולא במליאת הכנסת.

ח. רובין:

לדעתי, במדה שיש מקום לדון בשאלה זו - המקום לדיון הוא בוועדת התקנון.

אינני יודע איזה סמכויות אטרות ליושב-ראש. הוא יכול לקרוא לחבר 3 פעמים לסדר, עם כל הסקנות הכרוכות בכך. ואם חבר הכנסת חושב שהיושב-ראש לא נהג בסדר, הוא יכול תמיד לערער בפני ועדת הפירושים. כמובן, לאחר המעשה. אך בידי היושב-ראש ישנה הסמכות לקרוא את חבר הכנסת לסדר פעם, פעמיים ושלוש - והסנקציה היא אוטומטית. חבר הכנסת הנקרא לסדר בצורה זו - יודע שהסנקציה היא אוטומטית.

מאידך, יש לי הרגשה שלעתים אין כל הגנה על שימוש בביטויים לא נאותים מצד חברי הרוב בבית. אתן כמה דוגמאות מן הזמן האחרון: בשעת סיכום דיון, קרא אחד מחברי הכנסת, לא פעם ולא פעמיים; הוא חזר על-כך כמה וכמה פעמים, ולא בהתרגשות מיוחדת - הוא צעק: "אין להצביע את ה'נבלה' הזאת". אני חושב שכל אחד מאתנו שמע את הדבר הזה. לא היתה כל תגובה על קריאה זו, ולדעתי צריך היה לקרוא לסדר את החבר אשר השתמש בביטוי זה. (ש. בבה: אתה צודק!) או למשל, חבר כנסת מסוים, החוזר ומשתמש בביטוי "חוליגאן". אינני אומר שהרוב חייב להתחשב בהתרגשות המיעוט, אך הוא חייב לדעת, כי קיימת הרגשה כזו אצל חברי המיעוט. לא פעם יש לי הרגשה, שבקשר עם קריאות ביניים מעליבות יש אי-שמיעה, כאשר הן נאות מצד אחד של הבית, ויש שמיעה והגבה, כאשר הן נאות מן הצד השני.

אינני אומר דברים אלה, משום שאני תובע כרגע להוציא את הכנסת את בעלי קריאות "הנבלה" או "חוליגאן". מסילא לא נעשה זאת. אני אומר זאת, משום שיש צורך להגביל על קריאות כאלה, מאיזה צד שלא תבאנה.

24.2.1953

הגדלת סמכויות היו"ר

ח. רובין:

מבחינת הענין לא הבינותי בחיוב מה מציעים לתת ליושב-ראש. האם מציעים להוציא מן הכנסת את כל מי שישתמש במלה "נבלה"? אני מציע שלא ייעשה דבר כזה. לעתים קורה, כפי שקרה כבר, כי חבר כנסת משתמש בביטוי לא מתאים, כגון "חלאת המין האנושי"; הוא עשה זאת מעל במת הכנסת, וכאשר היושב-ראש רשע טפנו לקחת חזרה את דבריו, הוא אומר: "אני לקחתי חזרה או אני חוזר בי מן הביטוי הקולע הזה". ולכך לא היתה כל הגנה.

לדעתי אין כל צורך בתוספת סנקציות ליושב-ראש. במידה שיש צורך בכך, הוא יכול לקרוא את חבר הכנסת לסדר פעם, פעמיים ושלוש, והסנקציה היא אוטומטית. אני מציע ליושב-ראש ולהגנים לשמור ולהגיב גם על ביטויים מעליבים הבאים מן הצד שאליהם משתייך הרוג הביח.

ט. נורוק:

כמעט בכל יום אנו עדים למקרים של שערוריות בכנסת. ירדנו מטה-מטה ומשום-כך אנו זקוקים לאמצעים דחופים למניעת השבותם של מקרים כאלה. זכור לי כיצד בדומה הממלכתית הרוסית הראשונה לא נרתעו מלהוציא את גדולי המדע, אשר ישבו בדומה, לחמש ישיבות, כאשר הם נהגו שלא כהלכה. שם לא נעשה דבר זה אפילו בהתייעצות עם ועדה, אלא היושב-ראש במקום החליט על-כך.

היו"ר ד. בר-רב-האי:

הבעיה אינה של קריאות ביניים - אם כי גם של קריאות ביניים - אלא במידה הרבה יותר גדולה של אותו חבר הכנסת העומד על גמת-הכנסת ומסרם לציית להוראות היושב-ראש. התנהגותם של כמה מחברי הסיעה הקומוניסטית בכנסת, בזמן האחרון, היא ללא-נשוא בשביל רוב חברי הכנסת. ההצעה שהוצעה היא, לבחון מחדש את סמכויותיו של היושב-ראש.

חבר כנסת אחד טען שיש להפסיק את הישיבה במקרה שחבר כנסת עומד על הבמה ומסרב לציית להוראות היושב-ראש. לדעתי, יש במעשה כזה משום מתן-פרס למפריע, כי זאת הרי רצה.

אני מציע, בהתאם למה שאמר חבר הכנסת רובין, להטיל על ועדת המשנה לתקנון לבחון מחדש את פרט ט"ו "סדרי הדיון בכנסת", ולראות אם סמכויות היושב-ראש מספיקות או לא.

ח. רובין:

אני מציע להעמיד לדיון בוועדת הכנסת, את השימוש בביטוי "נבלה", על-ידי חברי כנסת.

היו"ר ד. בר-רב-האי:

הצעתך היא נושא לדיון בוועדת הפירושים ולא בוועדת הכנסת.

ח. רובין:

אני מתאונן על קריאות הביניים ולא על יושב-הראש.

א. רוזאל-נאור:

אני מציעה להטיל על ועדת המשנה לתקנון לבחון מחדש את פרק סמכויות היושב-ראש, באיזו מידה הוא רשאי להביע את השקפותיו ודעותיו ולומר שהוא אומר שם הכנסת.

היושב-ראש מסר דבר קונקרטי לוועדת הפירושים, ואילו הצעתי באה להסדיר את השאלה לגבי העתיד.

אשר לסנקציות - אינני חושבת שהיושב-ראש והסגנים יצליחו להשתלט על הכנסת באמצעות סנקציות.

ה צ ב ע ה

בעד הצעת ח. רובין - מיעוט
נ ג ד - ר ו ב

ההצעה בדחתה

בעד הצעת א. רוזאל-נאור-מיעוט
נ ג ד - ר ו ב

בעד ההצעה לבדוק מחדש
את הפרק הדין בסמכויות
היושב-ראש במניעת
הפרעות בכנסת - ר ו ב

ה ר ח ל ט

להטיל על ועדת-המשנה לתקנון,
לבדוק מחדש את הפרק הדין בסמכויות
היושב-ראש במניעת הפרעות בזמן
דירובי הכנסת.

י. הררי: ההצבעה על ההצעה לדון מחדש בפרק ט"ו היתה מיותרת,
מכיון, שבשעתו החלטנו, כי וועדת הכנסת תדון מחדש
בפרק זה. כל עוד לא עשתה כן - אין לנו יכולים לשנות את החלטת
מליאת הכנסת.

ח. רובין: ברצוני לדעת כיצד הרוב, אשר הצביע נגד הצעתי, מתייחס
לשימוש בביטויים מעליבים אלה, החוזרים ונשנים מדי-פעם,
כפי אותו חבר כנסת, אשר עושה זאת לא מתוך התרגשות ורוגז יתרים.

ט. בורוק: אנו מתייחסים להתנהגות זו בשלישה גמורה.

ש. בכה: אני מציע להעביר העתק מן הפרוטוקול של ישיבה זו ליושב-
ראש והסגנים, על-מנת להביא לידיעתם, כי חברי כנסת
מתלוננים על השימוש בביטויים מעליבים.

ב. ערעורו של חבר הכנסת א. ברמן, על החלטת היושב-ראש והסגנים שלא
להעמיד בסדר-יומה של מליאת הכנסת את ההצעה לסדר-היום: "הצטרפות
הכנסת לדעת הקהל הדמוקרטית בעולם ובישראל בתביעה לחנינת הזוג
רוזנברג":

מ. רוזטי: היושב-ראש והסגנים ביקשו ממנו להביא בפני הוועדה ערעור
זה, ויחד עם זאת להזכיר לחברי הוועדה, כי לפני זמן-טה
הוצעה הצעה דומה, והוועדה החליטה אז, כי אין להעמידה בסדר-היום של הכנסת.

א. ברטן:

ברצוני לומר כמה מלים בקשר עם הערעור שלנו, ולא דוקא מבחינה פורמלית. בזמן האחרון הפך ענין הזוג היהודי רוזנברג למקרה מצפוני ממדרגה ראשונה, לכל האנושות - לא רק בישראל. אפילו העתונות האמריקנית, כמו "ניו-יורק טיימס", עמדה על ענין זה. תנועת בקשות החנינה הקיפה חוגים רחבים בעולם כולו - גם דתיים וגם ימניים - ואפילו האפיפיור לא היסס להתערב. כיצד יכולה להסס או לסרב להתערב הכנסת של מדינת ישראל, של המדינה היהודית.

אני רואה בפניה של הכנסת לבטל את פסק-הדין של הזוג רוזנברג, חובה הומניטארית וחובה יהודית כאחד.

מבחינה פורמאלית אינני רואה שום הצדקה, שום נימוק נגד הצעה לסדר-היום בענין זה. בזמן האחרון דנו כאן על ענין הרופאים במוסקבה. אין שום הצדקה לא לדון על הצעה דחופה זו בקשר לזוג רוזנברג. תהיה זו חרפה לעם היהודי ולכנסת של מדינת ישראל, אם שאלה זו לא תועלה על סדר-יומה של הכנסת.

ח. רובין:

הוכחתי כבר בהזדמנויות שונות, כי אין כל יסוד לנוהג זה, בתקנון. חבר כנסת יכול להציע כל הצעה שהיא לסדר-היום, והכנסת יכולה להוריד אותה. אך היושב-ראש והסגנים אינם יכולים לשלול את האפשרות של העמדת ההצעה.

ש. בבה:

אילו קבלנו את ההנחה של חבר הכנסת רובין, הייתי יכול מחר להצטע הצעה, ששר החוץ במדינה זו או אחרת אינו מוצא-חן בעיני. דוקא העובדה שהיושב-ראש והסגנים מביאים שאלה זו לוועדת הכנסת, מוכיחה, כי אין הם פוסקים על דעת-עצמם, אלא מבקשים את הכרעת ועדת הכנסת בענין. על-כן, יש להוריד את הטענה הפורמאלית, שיש מי שאינו נותן לדבר על דברים אלה.

אשר לגופו של דבר: ענין הזוג רוזנברג נמצא עתה בתהליך משפטי (אשר אליו הוחזר עתה); אין הוא נמצא עתה בידי הנשיא. שנית, לא כהרי ה"ניו-יורק טיימס" כהרי כנסת ישראל. ומה שיכולה להרשות לעצמו ה"ניו-יורק טיימס", אין הכנסת יכולה להרשות לעצמה. הכנסת אינה יכולה להששות לעצמה, התערבות משפטית ישירה.

זאת ועוד: האם מיישגו הציע לפנות בבקשת חנינה לסלנסקי וחבריו, בשעה שהתנהל משפטם?

ושוב: כאשר הכנסת דנה בענין הרופאים - היא עשתה זאת משום שהם נאשמו כיהודים. הזוג רוזנברג לא הואשם כיהודים, ועל-כן אין להשוות שני דברים אלה.

ולבסוף עלי לומר, שדוקא משום שהכנסתם לכאן את הענין המצפוני, אינני חושב שתעזרו על-ידי כך לקבלת החנינה, ואולי להיפך: תביאו לכך שהם יועלו לכסא-החשמל.

היורד. בר-רב-האי:

ההצעה היא, שוועדת הכנסת אינה משנה את עמדתה מן הפעם הקודמת, ודוחה את הערעור של חבר הכנסת ברטן.

ה ד ח ל ט

ללחות את ערעורו של חבר הכנסת א. ברטן, על החלטת היורד והסגנים שלא להעמיד בסדר-יומה של מליאת הכנסת את ההצעה לסדר-היום בקשר להצטרפות הכנסת לדעת הקהל הדמוקרטית בעולם ובישראל בתביעה לחנינת הזוג רוזנברג.

ג. סדרי-הדיון בתקציב:

היו"ר ד. בר-רב-האי:
ועדת המשנה החליטה על העקרון של חלוקת הדיון בתקציב לשני חלקים: דיון על תקציב ההכנסה ודיון נפרד על תקציב ההוצאה.

ש. בבתי:
אני מציע להחליף דעות בענין זה היום, ואילו את הסיכום נדחה לשבוע הבא.

היו"ר ד. בר-רב-האי:
רצוי היה להזמין את שר האוצר להשתתף בדיון זה.

ש. בבתי:
אני מציע להזמין את יו"ר ועדת הכספים.

י. בר-יהודה:
אם יתברר שההחלטות שנקבל ביחס לסדרי-הדיון בתקציב, לא תחולנה על תקציב שיובא בפנינו הפעם - אני מציע לא לדון בשינוי סדרי הדיון עתה, אלא יחד עם כל התקנון.

ב. אזוביה:
דוקא משום שהזמן קצר - יש טעם לדון בשינוי הסדר. את הדיון בתקציב ההכנסה נוכל לסיים עד 31 למרץ, ואילו את הדיון בתקציב ההוצאה נוכל לקיים לפי הסדר החדש. עלינו לדון מה יהיה הסדר בדיון על תקציב ההוצאה, באותם החדשים, אשר בהם יתקיים דיון זה.

י. בר-יהודה:
הצעתי לחלק את הדיון לשני התקציבים עוד לפני שלוש שנים. אך תמיד הובא התקציב לכנסת ברגע האחרון, ולא הספקנו לדון בשינויים שהצעתי. על-כן אינני רואה כל טעם להתחיל עתה בדיון זה, אם ממילא לא נגיע למסקנות יעילות גם הפעם, לגבי התקציב הנוכחי.

א. רוזאל-נאור:
אני חושבת שלאור המציאות, לא נשתנה שום דבר בתקציב, וגם לא נספיק לשנות את סדרי הדיון בו, מאחר שהוא צריך להתקבל עד ל-31 למרץ. מוטב לדרוש שהתקציב יוגש בזמן לכנסת ובקיים בו את הדיון כרגיל.

ח. רובינן:
יש לי ספיקות רבים אם נספיק להסדיר את הדברים האלה לפני ההחלת הדיון בתקציב. מתעוררות כאן כמה וכמה בעיות פרוצדוראליות לא-משוטות, ולדעתי מוטב השנה לנהוג כפי שנהגנו בשנים הקודמות, ולגשת לשינוי הצד הפרוצדוראלי בעוד מועד, לקראת התקציב של השנה הבאה. מוטב שתהא הפרוצדורה חשפה, על פגמיה, מאשר פרוצדורה חדשה.

היו"ר ד. בר-רב-האי:
ייתכן שלא נוכל להכביט שינויים בדיון בתקציב ההכנסה. אך, דוקא מבחינת השמן, אם נקבל את עקרון הפרדה, אינני רואה שום מניעה שהדיון בתקציב ההוצאה יתקיים לפי הסדר החדש. אם נעשה כן - נוכל לאשר את תקציב ההכנסה עד ל-1 אפריל, ואילו בתקציב ההוצאה נוכל לדון עד ל-30 לינואר, או לפי הצעה שניה עד ל-31 ליולי. על-כל-פנים, אינני רואה כל מניעה להתחיל היום בדיון על סדרי הדיון בתקציב.

הוחלט: להתחיל בדיון בסדרי-הדיון בתקציב.

הינ'ר ד. בר-רב-האי:
דברתי בישיבה הקודמת על העקרונות. הדגמתי את הדבר בכמה טפירים, אל אחריותי-אני.

העיקרון שקיבלה ועדת-המשנה לתקנון הוא; חלוקת הדיון וקביעת תאריכים. הצעת ועדת-המשנה בנויה על-כך שהתקציב מוגש לא יאוחר מ-1 לפברואר. שני חדשים לפני תום שנת התקציב ב-31 לסוף. אך אז מסיימת הכנסת את דיוניה בתקציב ההכנסה ומ-1 לאפריל והילך היה דנה בתקציב ההוצאה.

הדיון בתקציב ההוצאה מתחלק ל-6 קבוצות מסדרים - אני הצעתי ל-4 קבוצות - ועד לסיום הדיון בתקציב ההוצאה (30 ליוני או 31 ליולי) ושאלית הממשלה להוציא: 1. חלק ה-12 מן התקציב הקודם; או: 2. חלק ה-12 מן התקציב המוצע; או - 3. חלק ה-12 מן התקציב הקודם בתוספת מסוימת.

י. בר-יהודה:
ועדת המשנה סיכמה, שלא בכל פעם יציע השד כיצד תנהג הממשלה עד לאישור תקציב ההוצאה. אלא אנו נציע זאת לכנסת והיא תחליט.

ש. בכה:
אם יתברר, כפי שאמר חבר הכנסת בר-יהודה, שהשנה לא נוכל לנהוג לפי הסדר החדש, אני אציע בישיבה הבאה, להגביל את סופר ההסתייגויות. לא ייתכן שחבר כנסת ישלח בדואר 87 הסתייגויות, ואחר-כך תצטרך הכנסת לשבת ולשמוע את הנמקת כולן. אציע לקבוע, כי הנמקת ההסתייגויות תיעשה לפי סדר סיעתי מסוים, תוך מסגרת של זמן שתקבע לכך.

ח. רובינן:
ברור שצריך להיות ויכוח כללי (אם גם מקוצר) בעניני התקציב. כאשר אני מדבר על הכנסות הריני מוגבל בדבורי דק למסוים השונים, המהווים את ההכנסה. אך יש לאפשר לי גם להביע דעה על המדיניות הכלכלית כולה. לא אתנגד לכך, אם תאמרו שהוויכוח אינו רצוי על הכנסות בלבד, אלא על הכנסות ובעיות התקציב בדרך-כלל. י. בר-יהודה: הקריאה הראשונה היא על המדיניות, על הכלכלה, על ההכנסות ועל ההוצאות).

ובכן, אני מקבל את דעתכם, כי כולם מסכימים לכך, שהוויכוח הוא על התקציב כולו. ישנו חלק המופיע תחת הכותרת "חוקי תקציב". לדעתי כל חוקי המסים, אינם חוקי תקציב, ועל-כן אין כל עונם פורמאלית לאשר אותם עד ל-31 למרץ. התקציב צריך להתקבל עד לתאריך זה, משום שאחרת שאין למדינה כל אפשרות להוציא כסף באופן חוקי. אך חוקי מסים אינם מוכרחים להתקבל עד אז. ש. בכה: אם אין מקבלים את חוק מס-ההכנסה, בסידרה שהוכנסו בו שינויים, ~~על-ידי~~ לגבות את מס-ההכנסה בהתאם לחוק הישן, ודבר זה, יש לו השפעה על התקציב).

התקציב בנוי מן התקציב, חוק התקציב ותוספת. התוספת מוגדרת כאומדן. אם כתוב בסעיף מסוים "מליון לירות", והממשלה הוציאה בלירה אחת פחות - אין בכך כל הפרת חוק, כי זהו רק אומדן, ואין כאן כל נורמה משפטית. אני יכול להיות חבר הרוב, אך יחד עם זאת, אני יכול לחלוק על דברים מסוימים בחוקי המסים, ואני רוצה להביע את דעתי על-כך, בלי קשר לדיון הכללי בתקציב. את-זאת יש לאפשר לי. על-כן, אני מציע לא לכרוך את חוקי המסים בתאריך של 31 למרץ.

אשר להצעה שהושמעה כאן מפש חבר הכנסת בנה - לקבוע זמן למסתייגים בהתאם לסיעות. לא ייתכן הסדר כזה. אני מבין שיש צורך בהגבלה שהיא. אך אין לעשות זאת בהתאם לסיעות. יש למצוא מוצא אחר. ייתכן שאפשר יהיה להגביל את ההסתייגויות לסעיפים בלבד, או לסעיפי משנה, ולא לסעיפי משנה של סעיפי משנה.

24.2.1955

סדרי-הדיון בתקציב

א. דזיאל-נאור:

חבר הכנסת ש. בנה דיגור נגד משלוח הסתייגויות
 גוראון; הוא קבל על-כך, כי יש כאלה שאינם
 יושבים בוועדת הכספים ויכולים לשלוח בדואר כמה תריסרים של הסתייגויות
 לכל סעיף וסעיף, והכנסת אין לה מה לעשות אלא לשמוע אותם. הוא אמר
 שאם לא נספיק, בגלל חוסר הזמן, לדון בכל העניינים הקשורים בדיון זה,
 אריך קודם כל לשנות את ענין ההסתייגויות.

לדעתי, מטעמה צריכה להיות הפוכה. אני חושבת
 שהנוהג הקודם של הבית, לתת לכל הסתייגות מספר רגעים קבוע, ולאפשר להיבצע
 על-ידי כך את דעתו של חבר הכנסת - בין אם הוא יושב בוועדת הכספים ובין
 אם אינו יושב שם - ולתת לו אפשרות להשתתף בדיון השנתי הגדול - היה
 נוהג נכון וצריך להשאיר אותו. ואם ימצאו אנשים שיוכלו לצבור מספר
 גדול של הסתייגויות - הכנסת תשמע אותן בסבלנות ותקבל אותן או תפיל
 אותן.

ב. אזניה:

לא טובת לי בכלל הדעה שהושמעה כאן על-ידי
 חבר הכנסת רובין וחברת הכנסת דזיאל-נאור.
 אני רואה לנגד עיני את ההצעה המוצעת כאן על-ידי יו"ר ועדת הכנסת,
 ופירושו של דבר שלמיעה הקטנה ביותר יינתן זמן של למעלה מ-45 דקות בענייני
 תקציב ההוצאה. איננו טוברים על תקציב ההכנסה. הדיון הכללי בו יהיה
 כפי שהיה, וזה כולל לא רק את תקציב ההכנסה; אלא בכלל את התקציב
 המסלתי. (אני מדבר עתה על אותו ענין שהוא חידוש, ואיני נוגע כלל
 בענין שאין בו טעם חידוש). הדיון הכללי בקריאה ראשונה אינו משתנה.
 הבעיה היא בדיון על ההוצאות בקריאה שניה ושלישית, ואזי, לסעיף הקטנה
 ביותר ניתן לדבר במסגרת של 48 רגעים, אלא שאם הטיעה רוצה לחלק את
 זה לפי הקבוצות, הזמן לכל קבוצה הוא פחות מזה. (היו"ר. בר-רב-האי
 לפי הצעתי יש 8 רגעים לכל קבוצת משרדים. אם תהיינה 4 קבוצות - הרי
 מגיעים ל-32 רגעים, ואם 6 קבוצות - יהיו 48 רגעים).

אם הוויכוח אינו על הזמן, אין כל בסיס לוויכוח
 זה, ואגיד מדוע. הענין הוא בזה שאתה אינך יכול להשאיר את ההסתייגויות
 לשדירות לבו של כל אחד אשר ירצה לסתייג לגבי כל סעיף וסעיף; והיה אם
 ימצא מי שיצבור לו הסתייגויות ל-70 סעיפים - ידבר 6 שעות. דבר זה
 לא ייתכן. כלומר, אינני מבין כיצד אחם בדצינות מגינים על פרקטיקה
 שמשאירה בידי הרצון הבלתי-מבוקר של כל חבר-כנסת כמה ירצה לדבר בקריאה
 שניה ושלישית. אנו אומרים כגלוי, שאין אנו רוצים בנוהג זה, אשר לפיו
 יכול כל חבר כנסת לצבור לו מספר הסתייגויות רב ולדבר ככל העולה על רוחו.
 אנחנו מציעים שכלל ההסתייגויות של כל חבר יוכלל במסגרת זמן מסוימת,
 ולפי זאת ידבר.

ועוד דבר: יש צורך בביקורת של ההסתייגויות,
 כדי שחבר הכנסת לא יעסיק את כל הכנסת בדברים הנראים לו כחשובים,
 ואשר אין להם ערך מיוחד. אם הוא יידע שהזמן העומד לרשותו מוגבל -
 יברור לעצמו את החשובות שבין הסתייגויותיו ואותן ינמק.

ג. בר-יהודה:

ההצעה כאן באה לשנות לגבי קריאה ראשונה.
 אם כי מציעים את חוקי התקציב על ההכנסה,
 ועל ההוצאה כדבר אחיד - הדיון בקריאה ראשונה יהיה מפוצל.

כאן אנו באים ואומרים שבקריאה ראשונה יש
 פיצול. כי אנו לגבי קריאה ראשונה, בכל העניינים, הנחנו כי אין זה
 דיון הקשור באופן פורמאליסטי להצעה (ש. בנה: איש לא אמר זאת), ותוך
 דיון זה יכול אתה להביא בוגמאות שונות. אם דבר זה אפשרי לגבי כל
 דיון אחר, על-אחת-כמה-וכמה שהוא אפשרי לגבי הדיון בתקציב. אנו נערוך
 קריאה ראשונה בתקציב ההכנסה. (ש. בנה: בקריאה הראשונה יהיה ויכוח
 כללי ותוכל לדבר אפילו על הציר שלנו בנואנוס-אירים).

ייתכן שמה שאתה אומר הוא טוב יותר; אך מה
 שמציעים עכשו מהווה שינוי. (ש. בנה: בהצעה לא נאמר כי מתקיימת קריאה
 ראשונה גם בתקציב ההוצאות). בכל חוק יש קריאה ראשונה. עת עתה קיימנו
 את הקריאה הראשונה בתקציב ההכנסה וההוצאה ובכל חוקי המסים יחד. עכשו

י. בר-יהודה:

מציעים לקיים את הקריאה הראשונה קודם כל רק בתקציב ההכנסה. בשעת הקריאה הראשונה בתקציב ההכנסה אני רשאי - באמצעי יכול שלא לעשות כן - להביא דוגמאות מתוך תקציב ההוצאה - אבל אך ורק בתור דוגמא לצורך הדיון.

לאחר זאת אנו עוברים לדיון בתקציב ההוצאה. ושוב אין אתה יכול לדבר על ההכנסה, אלא בתור דוגמא בדיון. כלומר, יש כאן חלוקה נורמטיבית ולא פורמאליסטית. הקריאות הראשונות בחוקי התקציב, צריכות להיות לגבי כל הצעות החוקים הכרוכות בזה, כלומר: חוק תקציב הפיתוח (כי הוא יכול להיות חלק מן התקציב), חוק מטבע חוץ (אם יהיה כזה) דהיינו: כל החוקים התקציביים במידה שהם ישנם.

פה כתוב שהדיון בסעיפי ההוצאה יתנהל לאחר התחלת השנה התקציבית. אין זאת אומרת שהוא אינו יכול להתנהל לפני כן, אם התקציב יוגש בזמן. אנו רק מאפשרים, בהצעה זו, שהדיון יתקיים לאחר התחלת השנה התקציבית. וכאן מתעוררת השאלה: מה תעשה הממשלה עד לאישור תקציב ההוצאה? הצעתי היא שמוטר לה להוציא רק החלק ה-12 של התקציב האחרון, כי זהו אמצעי הלחץ היחיד שיש לכנסת, בתור שכזו - קואליציה ואופוזיציה - על הממשלה, שתביא את התקציב בזמן.

מ. רוזטי:

לפי הצעתך רשאי כל משרד להוציא את החלק ה-12 מן התקציב שאושר בשנה הקודמת. מה יעשה משרד בשעה שעליו להוציא הוצאה גדולה חד-פעמית יוצאת-מן-הכלל בתחילת השנה?

י. בר-יהודה:

לשאלה זו לא תמצא תשובה גם בהצעות האחרות. אני חושב, שבאופן מעשי, הוצאה חד-פעמית כזו תכלול בודאי בתקציב הפיתוח. אך יש למצוא תשובה - איש לעשות זאת לגבי כל אחת מן הדרכים אשר הוצעו פה-על דרך הוצאת הכספים עד לאישור תקציב ההוצאה. אם יש מקרה יוצא-מן-הכלל כזה, יש להביאו לאישורה של הכנסת לפני סיום השנה התקציבית, יחד עם תקציב ההכנסות.

אשר לקבוצות. אני מציע לחלק את הדיון לשש קבוצות. אינני יכול להסכים לכך שיכרכו את משרדי נשיא המדינה, הכנסת ומבקר המדינה עם שלושה המשחים שיש בהם יסוד לקו הכללי של הממשלה - משרד ראש הממשלה, משרד החוץ ומשרד הבטחון. לדעתי יש לדון בהם לחוד, אם כי הדיון בודאי יהיה קצר. אם מתנגדים לדיון מיוחד בהם, אסכים יותר לכך שהם יצורפו לכל קבוצת משרדים אחרת, אך לא לשלושה משרדים עיקריים אלה שהזכרתי. שנית, אני מציע שהיה דיון נפרד במשרד החינוך והתרבות, וכי הוא לא יצורף לכל קבוצה אחרת.

אשר להסתייגויות. אם אין כל הגבלה עליהן, רשאי אני להציע הסתייגויות לכל סעיף וסעיף משנה. אך אני אסכים שגם אם תהיינה הסתייגויות לכל סעיף וסעיף משנה, ההצבעה תהיה מדוכזת לפי כל סעיף וסעיף, ולא לפי ההסתייגויות לסעיפי המשנה.

נתעוררה כאן שאלה בקשר לחברים אשר אינם יושבים בוועדת הכספים. ובכן, חברים כאלה יכולים תמיד להציע את הסתייגויותיהם לוועדת הכספים, וזו - לא לפי יחסה למציע - תחליט אם יש לקבל את ההסתייגות ואם לאו. כך נהגנו עד עתה בהתאם לתקנון. לגבי חברי ועדת הכספים, אפשר לקבוע שלכל הסתייגות לסעיף משנה מקציבים 3 דקות. כאן אתם טועים. כאשר אתם מציעים להגביל את זמן הסתייגים, אתם עושים זאת, משום שנראה לכם - ובטעות - כי רק חברי האופוזיציה מדברים (כי חברי הקואליציה הרי אינם מציעים תיקונים). עליכם לזכור, כי גם לרוב ניתנת אפשרות לדבר, כי יור הוועדה עונה, ולעתים קרובות משתתף בדיון גם השר (והוא צריך לעשות זאת כאשר דנים במשרד שלו). אתם אינכם צריכים לקצץ את זכותם של חברי המיעוט בבית להביע דעתם בענין התקציב. לכל היותר תצטרך הכנסת לשבת כמה לילות, עד לסיום התקציב. אך זכות זו אין למנוע.

בישיבה הבאה נמשיך בדיוננו זה, בנוכחות
יו"ר ועדת הכספים.

היו"ר ד. בר-רב-האי:

ש. לובנץ:
ייתכן ואבקש לכנס את ועדת הכנסת עוד
היום. העניין הוא בזה, שלפני שבועות
מספר הצענו הצעת חוק בדבר איטור גידול חזירים; הממשלה אז ביקשה דחיה
לתקופה מסוימת. תקופה זו עברה ועד עתה לא הועלה הדבר בכנסת. אם במקרה
יתברר לי, שגם מחר - היום המיועד להצעות לסדר-היום - לא תדון הכנסת
בשאלה זו, אבקש סאת ועדת הכנסת לדון בעניין זה.

כל עוד לא הובא דבר ברור - אין הוועדה
יכולה לדון בו.

היו"ר ד. בר-רב-האי:

הישיבה נועלה בשעה 11.15
=====